بررسی نقش نیروی دریایی ارتش در روزهای آغازین دفاع مقدس در گفت‌وگوی «جوان» با دریادار علی‌اکبر اخگر

دریا را در ۶۷ روز اول جنگ برای بعثی‌ها جهنم کردیم

احمد محمدتبریزی

وجود یک نیروی دریایی آماده و منسجم در طول دوران دفاع مقدس یکی از نقاط درخشان تاریخ هشت ساله جنگ بوده است. زمان جنگ هر گاه نیروی‌دریایی وارد کارزار نبرد شده با موفقیت و سربلندی از آن بیرون آمده و توانسته ضربه‌های مهلکی به بدنه نظامی و اقتصادی عراق وارد کند. تأثیر قدرت نیروی دریایی ایران را در همان ماه‌های نخستین جنگ که به از بین رفتن نیروی‌دریایی عراق منجر شد به خوبی می‌بینیم. دریا یکی از منابع استراتژیک و منافع قدرت ملی ماست که تسلط هر کشوری بر آن باعث برتری در زمینه‌های دیگر می‌شود. همانطور که قدرت دریایی ایران در زمان جنگ هم باعث از بین رفتن سکوهای نفتی و صادرات نفت عراق شد و هم توانست جریان اقتصادی کشورمان در دریا را حفظ کند. به مناسبت هفتم آذر، روز نیروی دریایی و انجام عملیات مروارید با دریادار علی‌اکبر اخگر که در طول دفاع مقدس در عملیات‌های نیروی‌دریایی نقشی پررنگ داشته به گفت‌وگو نشستیم تا بیشتر از اهمیت عملیات‌های نیروی‌دریایی و قدرتش در دریا آگاه شویم.

در اولین روزهای جنگ تکاوران نیروی دریایی جزو نیروهای آماده ما برای مقابله با دشمن بودند. حضور این نیروهای تکاور چقدر به مقابله با دشمن کمک می‌کرد؟

تکاوران نیروی دریایی ارتش از سال ۵۸ در خرمشهر مستقر بودند و در ناآرامی‌های سال ۵۹ و در عملیات‌های دریایی نقش فوق‌العاده‌ای به عهده داشتند. متأسفانه ما فقط به یک عملیات خاص اشاره می‌کنیم و سایر عملیات‌ها فراموش می‌شود. تکاوران نیروی دریایی در دریا هر دو سکوی نفتی البکر و الامیه را اشغال و ساقط کردند و تا پایان جنگ عراق نتوانست یک قطره نفت صادر کند.

آمادگی نیروی دریایی ایران در ماه‌های آغازین جنگ در چه میزانی بود؟

نیروی دریایی از همان اولین روزها و حتی قبل از شروع جنگ آمادگی کامل داشت. صدام با سه تفکر راهبردی در دریا عمل کرد؛ وقتی قرارداد ۱۹۷۵ را در ششم شهریور در تلویزیون پاره کرد به دنبال خفگی ژئوپلتیک ایران در خلیج‌فارس بود. می‌خواست با هر چیزی که در خلیج‌فارس به عنوان یک تهدید سیاسی و نظامی به شمار می‌رود مقابله کند. حتی بحث برگرداندن جزایر سه‌گانه به کشورهای عربی را مطرح کرد. هدفش این بود عراق را به عنوان تنها قدرت منطقه نشان دهد. برای رسیدن به این کار هم نخست باید نیروی دریایی ما را منهدم و بعد صادرات و واردات کالا از طریق کشتی‌هایمان را قطع می‌کرد و بعد به صادرات نفت ما ضربه می‌زد. نیروی دریایی ایران در ۶۷ روز اول جنگ این کار را با خود عراق کرد. نیروی دریایی ایران اجازه نداد صادرات نفت عراق انجام شود و تردد کشتی‌های تجاری و نفتکش‌هایش در بندرهای عراق صورت بگیرد و اوج قدرت نیروی دریایی ایران را در هفتم آذر با ضربه مهلکی که در عملیات مروارید به نیروی دریایی عراق زد، مشاهده کردیم. کاری که عراق می‌خواست در ۶۷ روز اول جنگ کند توسط نیروی دریایی ایران به خودش برگردانده شد. نیروی دریایی به این نتیجه رسید بهترین راهبرد عملی کردن نقشه‌های دشمن، پیاده کردن نقشه‌هایش علیه خودش است و به خوبی این کار را انجام داد.

در روزهایی که نیروهای زمینی چندان از آمادگی و انسجام لازم برخوردار نبودند، آمادگی و انسجام بالای نیروی دریایی از کجا می‌آمد؟

نیروی دریایی همیشه در دریا کار می‌کرد و مأموریت‌هایش در دریا بود و همین عاملی بود که از فعل و انفعالات انقلاب به دور باشد. البته تأثیر انقلاب مثل جابه‌جایی آدم‌ها و پشتیبانی‌ها وجود داشت ولی هیچ‌گاه از حیز انتفاع خارج نشد و ساختار نظامی‌اش به هم نریخت. سال ۵۹ ما قرارگاه رزمی‌مان قبل از شروع جنگ در بوشهر ایجاد شد. نیروی دریایی با شروع جنگ به هیچ عنوان غافلگیر نشد و قبل از شهریور ما طرح‌های عملیاتی‌مان را آماده کرده بودیم. تعدادی از نیروهای گشتی‌مان هم در آماده‌باش بودند. آخرین روز شهریور که جنگ شروع شد تعدادی از یگان‌هایمان در دریا کاملاً آماده بودند. نیروی دریایی با برآوردها و آنالیزهایش احتمال جنگ را می‌داد.

اگر آن روزها یک نیروی دریایی آماده نداشتیم ممکن بود با گذشت زمان اتفاقات ناگواری جهت مقابله با دشمن بیفتد؟

تکاوران نیروی دریایی ۳۴ روز در خرمشهر جانانه مقاومت کردند. همچنین عراق به دنبال قطع تردد کشتیرانی ما در خلیج‌فارس بود و قصد داشت از این طریق به اقتصاد ایران ضربه بزند و با ضربه زدن به اقتصادمان در صادرات و وارداتمان اختلال ایجاد کند. آمادگی نیروی دریایی از روز اول جنگ باعث شد جلوی حرکات دریایی عراق گرفته شود وگرنه جنگ در خلیج‌فارس بالا می‌گرفت یا عملیات اسکورت کشتی‌های نفتکش با مشکل مواجه می‌شد. شهدای زیادی به خاطر اسکورت کشتی‌ها و بازنگهداشتن بندر امام و صادرات از جزیره خارک و بندر بوشهر دادیم. در هشت سال دفاع مقدس کار اسکورت نزدیک به ۱۰هزار کشتی در ۱۵۰ عملیات انجام شد و نزدیک به ۳۰۰ میلیون تن کالا در خلیج‌فارس جابه‌جا شد. کار اسکورت کشتی‌ها همین الان هم که با هم صحبت می‌کنیم در هزاران کیلومتر آن طرف‌تر در حال رخ دادن است. اگر الان حضور ناوگان دریایی ایران در شمال اقیانوس هند نبود بسیاری از کشتی‌های ما در واردات و صادرات با سختی مواجه می‌شدند. چند روز پیش اعلام شد که دزدان دریایی به یک نفتکش ما حمله کردند و حضور اسکورت آنها را فراری داد. همین الان اگر این اسکورت اتفاق نیفتد ما در دریا با مشکل مواجه می‌شویم.

آیا چون این مسائل به چشم نمی‌آید مردم خیلی در جریان کارهای نیروی دریایی قرار نمی‌گیرند؟

حفظ مرزهای آبی کشور در هشت سال جنگ و پس از آن توسط نیروی دریایی صورت گرفت. باز نگهداشتن بندرهای خودمان غیر از آبادان و خرمشهر یکی از اقدامات مهم نیروی دریایی بود. نیروی دریایی تمام تلاش و توانش را به کار گرفت تا این بندرها باز بماند و از منافع ملی‌مان محافظت کرد. از همه مهم‌تر حفظ اقتصاد کشور بود. زمان جنگ حتی نفت سفید هم از خارج وارد می‌شد و لازم بود عملیات اسکورت انجام شود و اگر روند صادرات و واردات با مشکل مواجه می‌شد وضعیت برایمان خیلی سخت می‌شد. مقام معظم رهبری هم در این باره می‌فرمایند: الان همه ماجرای ناوچه پیکان را می‌دانند ولی در مورد اسکورت کشتی‌ها که چقدر نیروی دریایی در آن نقش داشت صحبتی نشده است. همین نشان از اهمیت کار اسکورت کشتی‌ها در طول جنگ دارد.

کمی از عملیات اشکان که کمتر سخنی از آن به میان می‌آید، بگویید. این عملیات در چه شرایطی انجام شد؟

عملیات اشکان از نهم آبان ۵۹ شروع شد. نیروی دریایی در آن زمان به این نتیجه رسید که باید صادرات نفت عراق از خلیج فارس باید به طور کامل قطع شود. عراق قبل از جنگ حدود سه و نیم میلیون بشکه نفت صادر می‌کرد که بخشی از آن را از طریق لوله‌های نفت در زمین انتقال می‌داد و دو و نیم میلیون بشکه را هم از طریق خلیج فارس صادر می‌کرد. دو و نیم میلیون بشکه صادرات نفت عراق از دو سکوی نفتی البکر و الامیه در زمان جنگ هم ادامه داشت و ما دنبال طراحی عملیاتی برای متوقف کردن صادرات نفت بودیم.

به همین دلیل طراحی عملیات اشکان انجام شد و سه ناوچه جوشن، گردونه و پیکان مسئول انجام عملیات در شمال خلیج فارس شدند. قبل از اینکه عملیات در ساعت ۷ صبح شروع شود اولین هواپیمای عراقی چون ما را دیده بود وارد منطقه شد و خوشبختانه با هوشیاری ناو پیکان هواپیما ساقط می‌شود. ساعت ۶ ناو جوشن سکوی الامیه را مورد حمله قرار می‌دهد و ناو گردونه سکوی البکر و عملیات سر ساعت برنامه‌ریزی شده شروع می‌شود. این دو سکو یک کیلومتر طول و ۳۰۰ متر عرض دارند که با گلوله‌های توپ از بین نخواهند رفت. بنابراین مرحله اول عملیات سر زمان خودش انجام شد و این دو سکوی نفتی را از حیز انتفاع انداخت و ما بدون هیچ تلفاتی عملیات را موفقیت‌آمیز انجام دادیم.

بعد از این عملیات بلافاصله عملیات شهید صفری انجام شد؟

بله! مرحله دوم این عملیات، شهید صفری نام داشت که هفته بعدش تکاوران در دو گروه این دو سکو را اشغال کردند و بعد از اینکه مدتی روی سکو بودند با گذاشتن مواد انفجاری سکو را تخلیه می‌کنند تا امکان صادرات نفت از بین برود. بعد از این دو عملیات به مرحله سوم عملیات‌ها که شاهکار عملیات‌هاست به نام «مروارید» می‌رسیم. ناوچه پیکان با تعدادی از تکاوران سکوی البکر را مجدداً اشغال می‌کند و ۱۱، ۱۲ شناور عراقی را از بین می‌برد. همچنین بین ۱۳ تا ۱۱ هواپیما هم در مصاف با نیروی هوایی منهدم می‌شود که نهایتاً هفتم آذر تبلوری از شجاعت و ایثار و فداکاری رزمندگان در جبهه‌ها اتفاق می‌افتد. بعد از این عملیات‌ها نیروی دریایی عراق برچیده شد و تا پایان جنگ توان بازسازی پیدا نکرد.

> حفظ مرزهای آبی کشور در هشت سال جنگ و پس از آن توسط نیروی دریایی صورت گرفت. باز نگهداشتن بندرهای خودمان غیر از آبادان و خرمشهر یکی از اقدامات مهم نیروی دریایی بود. نیروی دریایی تمام تلاش و توانش را به کار گرفت تا این بندرها باز بماند و از منافع ملی‌مان محافظت کرد

چرا بعد از این عملیات‌ها، انجام عملیات‌های دیگر نیروی دریایی در سال‌های بعد کم می‌شود؟

عراق وقتی می‌فهمد در دریا نمی‌تواند کاری انجام دهد فعالیت دریایی‌اش را کم می‌کند و نهایتاً تمام تمرکزش را روی عملیات‌هایی می‌گذارد که از طریق هواپیما کشتی‌های ما را مورد حمله قرار دهد که از اینجا عملیات اسکورت کشتی‌ها شروع می‌شود. برای اینکه این اتفاق نیفتد، نیروی دریایی عملیات‌های دیگری به نام «تکسا» طراحی می‌کند که سکوهای نفتی را مورد حمله قرار می‌دهد و عملیات‌هایی را که دشمن در شمال خلیج‌فارس مین‌ریزی کرده بود، پاکسازی می‌کند. عراق وقتی در جبهه‌های زمینی هم زمین‌گیر شد با حمله روی کشتی‌های تجاری و نفتکش‌های ایرانی در خلیج‌فارس قصد ناامن کردن منطقه را داشت و به نوعی می‌خواست پای کشورهای غربی را به منطقه باز کند. برای همین عملیاتی علیه تمام کشتی‌ها در خلیج فارس انجام می‌دهد که اقدامات ما برای مقابله مثل گذاشتن هدف‌های کاذب بسیار جالب بود که نشان از زحمات زیاد نیروهای رزمنده دارد. ضمن اینکه نیروی دریایی در کنار انجام دادن این اقدامات در عملیات‌هایی مثل بدر، بیت‌المقدس، ثامن‌الائمه، خیبر و والفجر با سایر نیروهای رزمنده همکاری داشت. همچنین عملیات‌های تجسس و نجات را در دریا انجام می‌داد. نیروی دریایی نه تنها مأموریت‌های ذاتی خودش در دریا را انجام می‌داد بلکه در همکاری با سایر نیروها هم فعالیت می‌کرد. نیروی دریایی ضمن حفظ و حراست از مرزهای آبی و حوزه‌های نفتی در عملیات‌ها هم نقشی پررنگ داشت. بسیاری از پرسنل شهیدمان حین پدافند کردن از حوزه‌های نفتی به شهادت رسیدند. ما حتی یگان‌هایی را در زمینه اسکورت کشتی‌های تجاری و نفتکش از دست دادیم تا صادرات و واردات کالا انجام شود. کاری که نیروی دریایی در هشت سال دفاع مقدس مثل اسکورت کشتی‌ها انجام می‌داد، اسکورت اقتصاد کشور بود.

علی‌اکبر اخگر (نفر وسط) در جنوب آبادان

گفت‌وگو

گفت‌وگوی «جوان» با فرزند شهید تازه تفحص شده سلطانعلی علوی

سربند یاحسین(ع) پدرم ۳۲ سال بعد از شهادتش سالم مانده بود

صغری خیل فرهنگ

بار دیگر فضای استان قزوین به عطر شهدا آکنده شد و مردم و مسئولان چندی پیش به استقبال شهید سلطانعلی علوی رفتند. استان قزوین در سال‌های دفاع مقدس بیش از ۳ هزار شهید تقدیم اسلام کرده است. پیکر مطهر شهید خیبرشکن سلطانعلی علوی بعد از گذشت ۳۲ سال، طی تفحص کمیته جست‌وجوی مفقودین و شهدای گمنام ستاد کل نیروهای مسلح، در جزیره مجنون تفحص و شناسایی شد. در حاشیه مراسم تشییع و خاکسپاری پیکر شهید خیبرشکن، با فرزند ایشان مهدی علوی به گفت‌وگو نشستیم.

در ابتدای همکلامی‌مان می‌خواهیم که از خانواده خود بگویید.

مهدی علوی متولد سال ۶۰ فرزند شهید سلطانعلی علوی هستم. پدر من در سال ۱۳۳۵ در روستای پیر یوسفیان از توابع شهر قزوین به دنیا آمد. تا پایان دوره ابتدایی در همان روستا زندگی می‌کردند و کمی بعد به شهر قزوین مهاجرت کردند. زمان انقلاب پدر همراه برادرهایش، در تظاهرات انقلابی و فعالیت علیه رژیم پهلوی حضور فعالانه داشتند. پدر در سال ۵۶ ازدواج کرد و صاحب دو پسر و یک دختر شدند. ایشان قبل از آغاز جنگ هم فعالیت‌های نظامی داشت و قبل از آغاز رسمی جنگ در جبهه‌های جنوب، به همراه تعدادی از دوستان خود در غرب کشور حضور داشت. سپس با گروه چریکی دکتر چمران آشنا شد و در جنگ‌های نامنظم شرکت می‌کرد.

چه فعالیت‌هایی در دوران دفاع مقدس داشتند؟

من زمان شهادت پدر دو سال بیشتر نداشتم و آنچه امروز برایتان روایت می‌کنم روایات و خاطرات دوستان و همرزمان و اعضای خانواده است. پدر بعد از مبارزه با ضدانقلاب در کردستان خود را به جبهه‌های جنوب رساند تا دیگر همراهانش را در سنگر حق علیه باطل همراهی کند. مدتی به آموزش نیروهای رزمی پرداختند سپس به دعوت فرمانده وقت کل سپاه به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پیوست. بسیاری از دوستان و همرزمان از ایمان، اخلاص، جدیت در کار، شوخ‌طبعی، شهامت، شجاعت و نظم ایشان خاطرات زیادی برایمان روایت کردند؛ خاطراتی که با مرورشان به پدرم افتخار می‌کنم.

نحوه شهادت پدر چگونه بود و چرا مفقودالاثر شدند؟

مدت‌ها بعد از حضور پدر در عملیات‌های متعدد در نهایت در ۷ اسفند ۱۳۶۲ با سمت فرمانده گروهان، در جریان عملیات خیبر در جزیره مجنون به خاطر شدت درگیری در مرحله اول عملیات مجروح می‌شود و در همانجا به شهادت می‌رسد. در ادامه عملیات، رزمندگان مجبور به عقب‌نشینی می‌شوند و پیکر پدر در همانجا باقی می‌ماند.

شما از شهادت پدر اطلاع داشتید یا احتمال اسیر شدن هم می‌دادید؟

بله، همرزمان و دوستان از خبر شهادت قطعی پدر ما را مطلع کرده بودند. اما پیکر ایشان نیامد. تا اینکه بعد از سال‌ها انتظار و صبوری، در سال ۱۳۹۱ باقی مانده پیکر ایشان در جنوب تفحص شد و تا امسال به عنوان شهید گمنام در معراج نگهداری می‌شد. سال ۱۳۹۲ از من و مادرم آزمایش دی‌ان‌ای گرفته شد و چندی پیش خبر شناسایی پیکر ایشان به ما داده شد.

مردم قزوین تشییع با شکوهی از پیکر پدرتان به عمل آوردند که این نوعی قدردانی از شهدا و خانواده شما هم بود. از این حضور مردم چه احساسی دارید؟

تشییع پیکر پدر در قزوین مقارن شد با ماه محرم که هیئت‌های زیادی از حضور ایشان بهره‌مند شدند. بسیاری خواب پدر را دیده بودند و خود پدر از آنها خواسته بود تا در مراسم تشییع پیکرش شرکت کنند. مردم قزوین با چشم‌های اشکبار خود به تشییع پیکر پدر آمدند که جا دارد از یک یک آنان تشکر کنم. این حضور این پیام را داشت که مردم ما شهدا را فراموش نکرده‌اند، اصلاً مگر حماسه، شهادت، هویزه، طلائیه، بستان، صدای غرش توپ‌ها، حسین فهمیده‌ها و باکری‌ها و چمران‌ها فراموش‌شدنی هستند؟ هرگز فراموش نمی‌شوند و این آمدن‌های گاه و بی‌گاه پیکر شهدا رمزی است از رموز خدا تا یادمان نرود این بودن‌ها و امنیت را مدیون و مرهون که هستیم. آنچه برای من و بسیاری دیگر جای شگفتی داشت، سربندی بود که بر پیشانی پدر بسته شده بود. پیشانی‌بند «یاحسین (ع)» پدر بعد از این همه سال سالم تفحص شد. آمدن پدر به قزوین برکات زیادی برای ما داشت. مادرم در این سال‌ها مشقات و زحمات زیادی در نبودن‌های پدر کشید تا سه یادگار به جا مانده از شهید را آنطور که باید تربیت کند و پرورش دهد.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۴۶۸۸

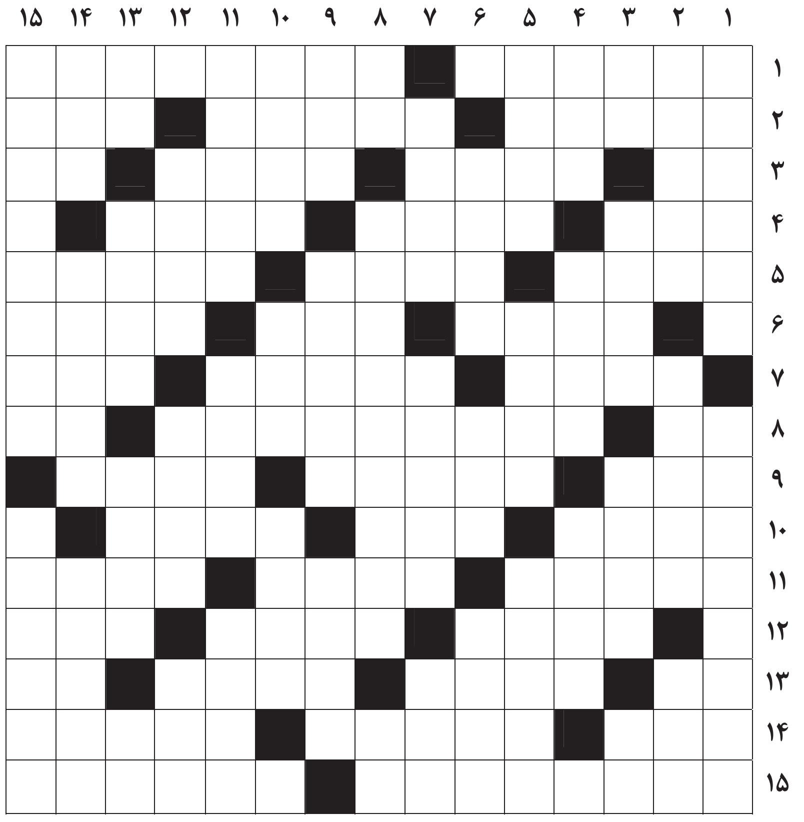

از راست به چپ

■ ۱- مؤسسه و تشکیلات – نوعی مار بزرگ ■ ۲- دامن چین‌دار – خدابیامرز – بلندترین استخوان بدن ■ ۳- حرف انتخاب – عموی پیامبر – مربی تیم ملی ایتالیا در جام جهانی ۲۰۰۶ آلمان – یادداشت ■ ۴- مخفف دیگر – خواب را لذت بخش می‌کند – امپراتور نیم دیوانه روم ■ ۵- دردها – زنجبیل شامی – شهر محل شهادت امام حسین عسکری (ع) ■ ۶- فاخته – درخت انگور – لئیم ■ ۷- کمان چهره – شمارگان – چینه دیوار ■ ۸- مظهر لطافت در طبیعت – تیره‌ای از جانوران دریایی – معبود مشرکان ■ ۹- چرک و دمل‌های ریز بدن – صلیب – قداست ■ ۱۰- گشایش‌دهنده – هرز دادن – مخفف چون این ■ ۱۱- زوجه حضرت موسی – میوه تازه به بازار رسیده – نمره عالی ■ ۱۲- کیوسک – نام قدیم تربت حیدریه – زینت ■ ۱۳- حیوان وحشی – ایستاده – ظرایف، نکته‌ها – رمق آخر ■ ۱۴- دعای زیر لب – رگ لاغر – خلاف هزینه ■ ۱۵- از ورزش‌های آبی – هم کاوی

از بالا به پایین

■ ۱- درخت تبریزی – محل نگهداری پول و اسناد مهم ■ ۲- سدی در گلستان – رشته‌های گیاهی – زنگ ■ ۳- سوی – سواره – ته نشین شونده – ویتامینی که از قلب محافظت می‌کند ■ ۴- عملی در وضو – تاریخدان – همسایه سوریه ■ ۵- شغال – سرمربی سابق تیم ملی والیبال – گروه غوغا طلب و اوباش ■ ۶- نقابدار کارتونی – تقویت رادیویی – فیلم رسول ملاقلی‌پور ■ ۷- آماده و فراهم – زدن نبض و قلب – سلاح صبور ■ ۸- یک صدم هکتار – پوکی استخوان – شهر برج طغرل ■ ۹- زنبور عسل – ناقص و کوتاه – آواز ■ ۱۰- زندان تهران – برنج شوشتر – همکار چین ■ ۱۱- دستمالی که در آب گرم خیس کنند و روی بدن بگذارند – کشور آفتاب تابان – خراب کننده بنا ■ ۱۲- علامت اختصاری سازمان ملل – جانشین – کاپیتان چلسی ■ ۱۳- جفت ماده – سمبل "نوکر مونث – کوچک‌ترین خواهر نویسنده انگلیسی ■ ۱۴- پسوند ظرف – استخوانی در گوش – هنر هفتم ■ ۱۵- زغال سنگ خشک – چیزی که ناگهان به ذهن می‌رسد

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

۵					۶		۹	
			۸	۴	۲			
	۷	۴						
				۳	۴			
	۵	۹						
						۷	۸	۵
۹		۷						
۴			۹		۸			
						۵	۶	

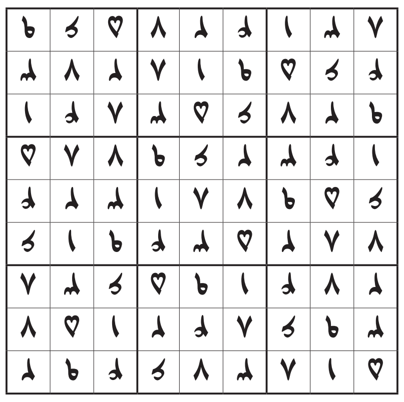

جدول کلمات متقاطع
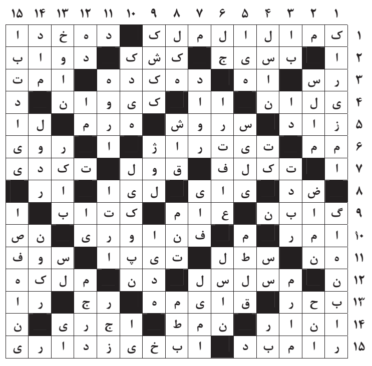
پاسخ جدول شماره ۴۶۸۷